

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

(Представлено к.е.н, доц. Савченко Н. М.)

Розглянуто та охарактеризовано основні елементи системи обліку і контролю витрат на підприємствах лісового господарства. Надано пропозиції щодо ефективного формування системи обліку і контролю витрат на підприємствах лісового господарства.

Ключові слова: контроль, внутрішньогосподарський контроль, витрати на підприємствах, лісове господарство

Постановка проблеми. Лісове господарство є важливою складовою економіки України в цілому та її окремих регіонів зокрема. В умовах зростаючої конкуренції постає проблема пошуку нових методів управління для забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта. Це вимагає розробки шляхів управління витратами підприємств даної галузі. Враховуючи організаційно-технологічні особливості лісового господарства, необхідно спрямовувати зусилля на удосконалення діючої методики обліку, яка б відповідала специфіці діяльності лісогосподарських підприємств.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам вдосконалення методологічних засад формування витрат присвячені праці таких вітчизняних вчених, як: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, Б. І. Валуєва, З. В. Гуцайлюка, І.Д. Лазаришиної, Є. В. Мниха, Л. В. Нападовської, В. Ф. Палія, М. С. Пушкаря, В. В. Сопка, І. Д. Фаріона, Ю. С. Цал-Цалка, М. Г. Чумаченка, С. І. Шкарабана та ін.

Метою статті є дослідження особливостей лісового господарства на методику обліку витрат та калькулювання собівартості продукції з метою його систематизації та удосконалення.

Викладення основного матеріалу. Серед усієї сукупності інформаційних ресурсів лісогосподарських підприємств саме інформація про витрати має велике значення для ефективного управління з огляду на їх вагому роль у формуванні прибутку. Наявність своєчасної та точної інформації стосовно витрат – це запорука вчасного та дієвого впливу на їх рівень, і, як наслідок, – одна із умов забезпечення фінансової стабільності даних суб'єктів господарювання. Для повного забезпечення інформаційних потреб менеджерів різних рівнів всі витрати необхідно поділити на групи за певними критеріями, тобто класифікувати їх, враховуючи організаційно-технологічні особливості діяльності лісогосподарських підприємств і їх управління, а також розмір окремих видів витрат. Економічно обґрунтований поділ витрат – це одна з важливих передумов раціональної організації планування, обліку, аналізу, внутрішньовиробничого контролю, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг), і є важливим етапом їх дослідження з позицій управління підприємством.

У практичній діяльності підприємств лісового господарства витрати групуються за різними ознаками. Це пов'язано з різноманітним характером витрат та їх відношенням до виготовленої продукції, що зумовлює потребу науково-обґрунтованої класифікації.

Вважаємо за необхідне виділити такі класифікаційні ознаки щодо обліку витрат, в яких безпосередньо відображені особливості діяльності підприємств лісового господарства, а саме:

- 1) за структурою основної діяльності:
 - витрати лісового господарства;
 - витрати лісозаготівель;
- 2) за місцем відповідальності (місцем виникнення витрат):
 - витрати лісників;
 - витрати цехів;
 - витрати інших структурних підрозділів;
- 3) за сферою виникнення витрат:
 - витрати основного виробництва;
 - витрати допоміжного виробництва;
 - витрати непромислового господарства [1].

Водночас надзвичайно велике значення для організації обліку витрат і калькулювання собівартості продукції має групування витрат за складом у розрізі сфер їх виникнення. У Методичних рекомендаціях з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства [2] передбачено, що калькулювання собівартості продукції дає можливість точніше розрахувати собівартість продукції підприємства за всіма її видами. Але на практиці підприємства здійснюють калькулювання лише декількох видів продукції, а в деяких випадках складають тільки калькуляцію по лісозаготівлях. Отже, деякі види лісопродукції не охоплені калькулюванням, а отже у більшості випадків є недостовірною інформація про собівартість окремих видів лісопродукції та правильність встановлення цін на неї. Дослідження показують, що неповне калькулювання собівартості продукції лісового господарства дає підстави стверджувати про неефективність як внутрішньогосподарського, так і відомчого контролю з боку Державного комітету лісового господарства України.

Важливою складовою системи обліку витрат на підприємствах лісового господарства є також облік витрат з біологічного перетворення довгострокових активів лісівництва. Варто зазначити, що всі підприємства України повинні будувати облік та складати фінансову звітність відповідно до національних нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку. Сьогодні, з метою уніфікації вітчизняних норм, що регулюють ведення бухгалтерського обліку з відповідними міжнародними нормами, дедалі більшої актуальності набувають нововведення, що запозичені з-за кордону. До таких важливих і водночас проблемних питань у галузі бухгалтерського обліку вважаємо за доцільне віднести проблему обліку витрат, пов'язаних з біологічним перетворенням довгострокових активів лісового господарства, що повинна ґрунтуватись на нормах П(С)БО 16 «Витрати» [3] та П(С)БО 30 «Біологічні активи» [4].

Витрати у лісовому господарстві групуються за статтями калькуляції, які розроблені з урахуванням особливостей техніки, технології та організації

виробництва лісового господарства: сировина і матеріали; зворотні відходи; купівельні матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств і організацій; паливо і енергія на технологічні цілі; основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; відрахування на соціальні заходи; витрати на утримання і експлуатацію устаткування; загальновиробничі (цехові) витрати; витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти; інші виробничі витрати.

Витрати за статтею калькуляції «Сировина й матеріали» включаються безпосередньо до собівартості окремих видів продукції та замовлень за їх фактичною собівартістю. До цієї статті також включається попнева плата (плата за деревину лісових порід, що відпускається на пні, пнів для осмолу і деревостою, які використовуються для підсочки, відповідно до виділеного лісосічного фонду, за встановленими таксами).

Витрати за попневою платою розподіляються на:

- лісозаготівлю;
- добування живиці;
- заготівлю осмолу.

За лісозаготівлями до статті «Сировина й матеріали» включається тільки попнева плата. Всі матеріали, списані безпосередньо на лісозаготівлю (торс, дріт та інші) включаються в статтю «Купівельні напівфабрикати, комплектуючі вироби, роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій».

Доволі часто на підприємствах лісового господарства таку вагому частину витрат, як транспортно-заготівельні витрати включають до складу прямих матеріальних витрат, але, на нашу думку, це не є обґрунтованим, оскільки транспортно-заготівельні витрати складають значну питому вагу (до 25% у структурі собівартості продукції), то їх було б доцільно виділити в окрему статтю.

Дослідження технологічних особливостей лісового господарства та їх вплив на методику контролю витрат показало, що процес виробництва лісопродукції складається із певних технологічних стадій (переділів). Відповідно, необхідно застосовувати попередільний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Крім того, на кожному переділі здійснюється оперативний контроль за витратами і формуванням собівартості продукції, а це вимагає організації обліку за нормами та відхиленнями від норм, іншими словами, доцільно запровадити нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Поєднання попередільного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції з нормативним дає нам підстави стверджувати про можливість запровадження у лісовому господарстві попередільно-нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

Важливим елементом управління, поряд зі системою обліку, є система контролю, оскільки функціонування ефективної системи обліку витрат, безпосередньо, вимагає її контролю. Здійснення контролю попереджає, виявляє, усуває недоліки та порушення, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства, зокрема в організації та веденні бухгалтерського обліку витрат, відхилень від норм чинних нормативно-правових актів, облікової політики, установчих документів, планів підприємства, помилок і зловживань.

Контроль є не лише обов'язковим заходом у діяльності підприємства, а невід'ємною частиною управління, тому що не можна здійснювати ефективне управління без систематичного контролю за доходами і витратами підприємства, порядком формування собівартості продукції, що безпосередньо пов'язано з виробничим процесом та реалізацією продукції.

Висновки. Отже, ефективна побудова системи обліку витрат загалом та окремих її частин повинна враховувати особливості діяльності підприємств лісового господарства, від яких передусім залежить правильність документального оформлення та організації синтетичного, аналітичного обліку витрат.

Список використаної літератури:

1. Озеран В. О. Вплив організаційно-технологічних особливостей лісового господарства на методику обліку та контролю витрат і калькулювання собівартості продукції [Електронний ресурс] / В. О. Озеран, М. Ю. Чік – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/77.pdf

2. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах лісового господарства України: Наказ Державного комітету лісового господарства України від 08.11.2002 №146 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затвердж. наказом Мін-ва фінансів України від 31.12.1999р. № 318 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18 лист. 2005 р.] : за станом на 11.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com>

References:

1. Ozeran, V. A. and Chick, M. Yu. (2009), "The impact of organizational and technological features of forestry in method of accounting and control of expenses and calculation of production costs", [Online], available at: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/77.pdf

2. State Forestry Committee of Ukraine (2002), "Guidelines for the formation of goods (works, services) in Ukraine's forestry", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>

3. Regulation (standard) accounting 16 "Expenses", approved by the Ministry of Finance of Ukraine from 31.12.1999, № 318 available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

4. Ministry of Finance of Ukraine (2005) Regulation (Standard) 30 "Biological assets", available at: <http://buhgalter911.com> (11 November 2016).

ГАСЕВСЬКИЙ Володимир Петрович – магістр Житомирського національного агроекологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси:

- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку витрат лісового господарства